

บทคัดย่อ

219660

การวิจัยและพัฒนาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาและพัฒนาหลักสูตรพร้อมทั้งเนื้อหา
ของโรงเรียนชานาให้เหมาะสม 2) จัดตั้งโรงเรียนชานาข้าวอินทรีย์นาร่องจำนวน 1 แห่ง และ 3)
รวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่น และบุคคลที่ดำเนินงานด้านการผลิตข้าวอินทรีย์ในการจัดการ
องค์ความรู้เป็นสู่การขยายผลต่อไป การศึกษาใช้วิธีการสำรวจข้อมูลสถานภาพโรงเรียนชานา
ข้าวอินทรีย์ ใน 9 จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ ผู้นำเกษตรกรที่ดำเนิน
กิจกรรมโรงเรียนชานาข้าวอินทรีย์ รวมทั้งการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในการปลูกข้าวอินทรีย์ การ
ผลิสารสกัดไล่แมลง การทำปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพ การผลิตน้ำส้มควันไม้ ตลอดจนการตรวจแปลงนา
ข้าว วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติ และพรรณนาโวหาร

การวิจัยและพัฒนาครั้งนี้ พบว่า มีโรงเรียนชานาข้าวอินทรีย์ หรือชื่ออื่นที่ดำเนินกิจกรรม
ทำนาข้าวอินทรีย์ จำนวน 151 แห่ง มีโรงเรียนจำนวน 147 แห่ง ที่มีหลักสูตรและเอกสาร
ประกอบการศึกษา ขณะที่ 150 โรงเรียนมีวิทยากรที่สามารถให้องค์ความรู้ กระบวนการ และ
แลกเปลี่ยนประสบการณ์ได้ ทั้ง 151 แห่ง มีสมาชิกจำนวน 3,458 คน การศึกษาทางลึกเกี่ยวกับ
หลักสูตรของโรงเรียน พบว่า สารเนื้อหา กระบวนการเรียนการสอน และวิทยากรที่ชัดเจน
ที่สำคัญคือ เนื้อหาประกอบด้วยการศึกษาตนเอง การปรับปรุงคุณภาพดิน การใช้สารอินทรีย์
ปรับปรุงดิน และการปราบศัตรูข้าว การเก็บเกี่ยว การทำให้เศรษฐกิจครัวเรือนที่พึ่งพาตนเอง การ
วิจัยและพัฒนาได้จัดตั้งโรงเรียนชานาข้าวอินทรีย์นาร่อง 1 แห่ง ที่บ้านคอนหัน อำเภอบ้านฝาง
จังหวัดขอนแก่น ซึ่งกลุ่มเกษตรกรได้พัฒนาหลักสูตร และปฏิทินการศึกษา จำนวน 1 ชุด ตามผล
การปฏิบัติจริงในแปลงนา นอกจากนี้ได้ศึกษาและพัฒนาการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาดำเนินการผลิต
สารอินทรีย์ สำหรับใช้ในแปลงนาข้าวอินทรีย์ รวมถึงภูมิปัญญาที่เป็นตัวบุคคล ซึ่งทางกลุ่มมี
วิทยากรที่สามารถถ่ายทอดได้ จำนวน 150 คน และภูมิปัญญาที่สามารถผลิตข้าวอินทรีย์ได้ จำนวน
3,458 คน ส่วนสารอินทรีย์ที่สมาชิกโรงเรียนชานาผลิตใช้ที่แพร่หลาย คือ สารสกัดไล่แมลง
และการทำปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพ

Abstract

219660

The purposes of this research and development were 1) to study and development the curriculum suitable to operate the organic rice farmer school, 2) to set up one pilot organic rice farmer school and 3) to study and collect the resource persons and indigenous knowledge on organic rice production in organic rice farmer schools. The research found that there were 151 organic rice farmer schools in nine provinces Northeast Thailand. Almost 147 schools had the curriculums and document using for farmers training, while four schools were developing these curriculum.

The report mentioned that 150 schools had resource persons who were keen on organic rice cultivation and provided the knowledge to other farmers. All 151 schools consisted of 3,458 members. The study also indicated the curriculum complied with the content, learning process and methods including the lists of resources persons. The contents covered self-reliance, soil improvement, uses of organic matter to improve soil quality and insect repellent, harvesting, and household sufficient economy for sustainability. The result, furthermore, presented a pilot organic rice farmer school had been set up at Ban Don Hun, Amphoe Ban Fang Changwat Khon Kaen. The school committees developed the curriculum and organic rice cultivation calendar. Regarding the indigenous knowledge, farmers had applied the local knowledge to produce the organic rice. The study also indicates that 150 resource persons and 3,458 farmers were local wisdoms on organic rice cultivation and then they actually provided the knowledge to other farmers. According to organic matter, farmers produced herbal repellent extraction to protect the insects and made the liquid organic fertilizer for soil improvement and increasing yield.